

Српски рукописи на територији Руске Федерације

Са благословом Његове Светости Патријарха српског г. Порфирија, у организацији Библиотеке Српске Патријаршије и Информативне службе Српске Православне Цркве, 11. септембра 2024. године, у крипти храма Светог Саве на Врачару представљен је каталог Рукописи сербског правописа Руске националне библиотеке, аутора Жане Левшине, научног сарадника Одељења рукописа Руске националне библиотеке у Санкт Петербургу.

Скуп је поздравним словом отворио Његово Преосвештенство Епископ моравички г. Тихон, викар Патријарха српског, који се и сам, као дугогодишњи игуман манастира Студенице, бавио проучавањем средњовековних рукописа, нагласивши значај издавачког подухвата и научног скупа и пожелео свима успешан рад. Учесницима и присутној публици обратили су се затим и г. Денис Ципкин, генерални директор Руске националне библиотеке, као и др Зоран Недељковић, управник Библиотеке Српске Патријаршије.

Др Денис Ципкин је истакао значај рукописног наслеђа за културну свест једног народа и похвалио заједнички рад српских и руских истраживача, нагласивши спремност Руске националне библиотеке да подржи истраживачке подухвате који се тичу истраживања конкретног рукописа написаних српском редакцијом старословенског језика. Такође, истакао је да објављени каталог представља круну истраживачких напора, али не и крај подухвата.

Др Зоран Недељковић је нагласио да је промоција и научни скуп представљају конкретну реализацију Договора о сарадњи који су г. Ципкин и он потписали у новембру прошле године у Санкт Петербургу. Он је подсетио на досадашње напоре и пројекте које је Библиотека Српске Патријаршије покренула и који се тичу описа српских рукописа који се налазе ван граница Републике Србије. Резултати тог великог подухвата су каталози у којима су ти рукописи представљени, а ускоро ће из штампе изаћи описи рукописа из Мађарске, а затим и из Пољске. Управник Патријаршијске библиотеке је захвалио свима, а најпре Његовој Светости Патријарху српском г. Порфирију и Светом Архијерејском Синоду на подршци и благослову, као и присутним архијерејима, гостима из Русије и свим учесницима скупа.

Проф. др. Зоран Ранковић, декан Православног богословског факултета у Београду, подсетио је присутне на српско-руске књижевне везе током “дугог средњег века”, говорио је о разним начинима на коју су српски рукописи доспевали на тло Русије, о типовима књига у средњем веку, као и о садржају и структури објављеног Каталога који обухвата 382 јединице из 15 различитих збирки које чине део рукописног фонда Руске националне библиотеке.

Др Владан Тријић, начелник Археографског одељења Народне библиотеке Србије, је говорио о методолошким принципима заступљеним у каталогу и значају атрибуције коју је спровео аутор Каталога гђа Жана Левшина. Др Тријић је поредио њен рад са оним што се данас врло ретки људи усуде да узму на себе, а то је да сами опишу целу једну збирку. – Раније, такве подухвате су извели Димитрије Богдановић или Мошин, а данас још и Душица Грбић – подсетио је др Тријић.

На крају промоције, публици се обратио аутор Каталога, гђа Жана Левшина, која је говорила о огромном, вишегодишњем раду који стоји иза тог научног издања. Она је истакла значај рада Вјачеслава Загребина (+ 2004.), који је започео рад на опису јужнословенских рукописа, као и о принципу на основу

кога је одлучивала да ли рукопис треба да уђе у опис или не, а то је пре свега принцип правописни, тј. језички, да ли је писан неком од српских редакција, према правилима неке од српских правописних школа (зетско-хумска, рашка или ресавска). Гђа Левшина је показала структуру Каталога и структуру описа, објаснила разлике у описима који се налазе на интернету, а све илустровала примерима на презентацији. Закључак аутора је да је спроведен велики рад чији је резултат Каталог који ће бити незаобилазна полазна тачка и велико олакшање свим будућим истраживачима.

Истог дана у крипти заветног храма српског народа успешно је одржан и научни скуп Српски рукописи на територији Руске Федерације. На веома посећеном скупу изнет је податак да се у Руској националној библиотеци налази око хиљаду српских средњовековних рукописа, као и да је представљени каталог од немерљивог значаја јер сведочи о историји српског народа, његовог језика и нивоу културе која је изнедрила те рукописе.

На почетку скупа говорио је г. Алексеј Сергејев из Рукописног одељења Библиотеке академије наука у Санкт Петербургу, који је изнео податак да је до сада регистровано 76 српских рукописа (26 писаних на пергаменту и 50 писаних на папиру) у тој важној научној институцији, међутим у тај број не улазе јако важан оригинал Повеље Кулина бана и две важне повеље српским манастирима. Излагање г. Сергејева је пропраћено ексклузивним снимцима конкретних рукописа, што је обрадовало учеснике скупа имајући у виду да, за разлику од српских рукописа у Руској националној библиотеци који су дигитализовани и налазе се на интернет презентацији установе, рукописи из Библиотеке академије наука нису у потпуности дигитализовани, па је тако српска научна јавност имала прилике да рукописе види први пут. Такође, г. Сергејев је изнео неке занимљиве податке о појединим примерцима рукописа, а за неке фрагменте је указао да се кодекси из којих су узети налазе или у Руској националној библиотеци или у Хиландарској збирци.

Уследило је врло живо, интересантно и темељно излагање проф. др. Виктора Савића, научног саветника Института за српски језик САНУ и професора Филолошког факултету Универзитета у Београду, који је говорио о руским истраживачима који су се бавили српским рукописним наслеђем и о посебно важном делу српског рукописног наслеђа које се данас чува на територији Руске Федерације, а то су споменици западносрпске писмености. Под западносрпском писменошћу подразумевају се дела такозваног босанског типа, објаснивши да не постоји никакво лингвистичко утемељење да се ови споменици не сматрају делом српске језичке традиције, као и да су та дела

написана искључиво ћирилицом. Велики део таквих рукописа налази се у Гиљфердинговој збирци, а како проф. Савић истиче, Александар Гиљфердинг их је прикупио не са територије данашње Босне и Херцеговине, већ са простора који је познат под називом Стара Херцеговина, а који обхвата значајан део данашње Црне Горе. Проф. Савић је истакао да је Руска национална библиотека данас највећи чувар западносрпских средњовековних кодекса на територији Руске Федерације.

Гђа Жана Левшина је подсетила да се у Руској Федерацији, осим у Петербургу и Москви, српски рукописи могу наћи и у Тверу, Пскову, Новосибирску и Нижњем Новгороду, а затим је представила четири српска рукописа који се чувају у Научној библиотеци Санктпетербургшког универзитета, међу којима су два рукописа која раније нису била позната, односно њихово постојање није одражено ни у једном инвентару или каталогу као српски рукопис.

Др Владан Тријић, начелник Археографског одељења Народне библиотеке Србије, на крају скупа је говорио о значају српског рукописног наслеђа које се чува у Русији и посебно се осврнуо на она дела која су некад била део хиландарске библиотеке, а поменуо је и поједине институције у којима се српски рукописи чувају попут Државног историјског музеја, Руске државне библиотеке у Москви и Архива древних аката, па је оквирна бројка српских рукописа на територији Руске федерације близу 1000. – Ми данас заправо и не знамо тачан број, а посебно је у том смислу интересантна Руска државна библиотека и Историјски музеј, јер ће ту извесно бити и нових открића. Осим у Србији, где је као што је и логично, највише сачуваних српских средњовековних рукописа, на другом месту по броју сачуваних српских средњовековних писаних споменика је сигурно Русија, уз Грчку и Свету Гору. Тема данашњег скупа има највећи национални значај, јер једино чувањем и проучавањем нашег наслеђа можемо да обезбедимо сигурну будућност на здравим темељима и на истини. Рукопси сами по себи нису само сведоци писмености, него и сведоци разних догађаја, људских судбина, личности писара и наручиоца дела, чувари драгоцених записа и прворазредни извори за проучавање историје, језика и културе једног народа- – закључио је др Тријић.

spc.rs